

ДЕРЖАВНИЙ ПРИРОДОЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ НАНУ

Створ. 1869 у Львові орнітологом В. Дідушицьким (очолював до 1899) на основі колекцій мінералів та гір. порід Зх. Карпат, а також палеофауніюрського періоду з Келец.-Сандомир. кряжа, зібраних геологом Л. Цейшнером на замовлення графа Й. Дідушицького 1832–40. Офіц. початком історії музею вважають 1870, коли приватні зібрання впорядковано за біосистемат. принципом. Дир.: Т. Дідушицький (1899–1905), М. Ломницький (1905–15), Я. Ломницький (1915–31), Я. Кінель (1931–39), Ю. Полянський (1939–41), згодом — П. Балабай, Г. Козій, С. Пастернак, В. Хржановський, К. Татаринов, А. Лазаренко, К. Малиновський, М. Голубець та ін., нині — Ю. Чорнобай (від 1987). У 1940 музей збагатився фондами Природн. музею НТШ і ввійшов до системи АН УРСР. Мінерал. і палеонтол. фонди поповнилися колекціями М. Ломницького, Ю. Семірадзького, Ю. Новака, В. Фрідберга, Й. Гжибовського. Світ. славу мають знахідки Старун. комплексу (див. *Старуня*) — залишки мамонта і волохатого носорога. Палеонтол. і геол. фонди містять понад 32 тис. зразків викопної фауни і флори, мінералів, гір. порід України та ін. країн з докембрію та всіх періодів фанерозою. Під керівництвом Д. Дриганта проходять дослідж. палеофлори міоцен. віку (Н. Шварева, А. Мамчур), палеозой. конодонтів, граптолітів і амонітів, безщелепних і риб раннього девону (В. Войчишин), крейдових брахіоподів (С. Бакаєва), остракодів (Ю. Діденко) та ін. груп викопної фауни. Гербарій судин. рослин (бл. 133 тис. зразків) засн. 1832 на базі приват. колекцій А. Завадського, Ф. Гербіха, Г. Лобажевського, згодом доповнених Я. Мондальським, В. Тинецьким, А. Реманом та ін. Найстаріші зразки

датовані 1807 (Н. Вітман). Значне поповнення зробив О. Волощак (збори 1867–1912 з Галичини, Буковини, Полісся, Карпат, Трансильванії, Австрії). Від поч. 20 ст. надходили колекції Й. Пачоського, у 1930-х рр. — Г. Козія, Т. Вільчинського, у 2-й пол. 20 ст. — М. Попова, В. Хржановського, К. Малиновського, В. Коліщука, М. Голубця, І. Вайнагія, Й. Берка, С. Стойка. Цінними є збори Є. Іваницького (1928–38 з Галичини), М. Пригородського (1932–40 із Станіславщини), Ф. Фотинюка (1933–38 з Львівщини). Бріол. розділ (бл. 22 тис. зразків) містить збори А. Лазаренка, М. Слободяна, К. Уличної, В. Мельничука. У зоол. фондах (23 тис. зразків) — колекції хребетних та безхребетних тварин. Найдавнішими є опудала птахів шишкаря білокрилого (1845), жайворонка рогатого (1848), сапсана (1849). Унікальними є колекція Йосифа Сліпого із Забайкалля та найбільша в Європі колекція меланістів і альбіносів. У 2-й пол. 20 ст. поповнилися фонди птахів (Ф. Страутман, А. Бокотей, Н. Дзюбенко), дрібних ссавців (М. Рудишин, Н. Кобинець), звірів (К. Татаринов). Малакол. колекції містять бл. 4 тис. черевонігих та двостулкових молюсків (Н. Сверлова, Р. Гураль). Колекції ґрунт. безхребетних охоплюють збори ґрунт. нематод (А. Сусуловський), кліщів (М. Сергієнко, В. Меламуд), ногохвісток (І. Карпусь) і протур (Ю. Шрубівич). Ентомол. фонд започатк. М. Новицьким, доповнений зборами І. Верхратського, М. Ломницького, А. Штекеля, К. Ганкевича, В. Занька. 1980 закуплено унікальну колекцію регіон. і тропіч. комах львів. банкіра Й. Гроллє, зібрану у 1930-х рр. Дослідж. з ентомофауни охоплюють таксономію й екологію твердокрилих (І. Загайкевич, В. Різун, Т. Яницький), одноденок (Р. Годунько) і джмелів (І. Коновалова). 1992 започатк. фонд ґрунтів — понад 600 зразків (Ю. Чорнобай, О. Вовк, О. Орлов).

Нині у структурі музею — відділи таксономії сучас. і викопної біоти, регіон. біоценотич. моніторингу, проблем антропізації природ. екосистем, у складі яких функціонують 10 лаб. (еволюції та систематики викопних організмів, біосистематики, флористики, фітоценотич. моніторингу, природн. музеєлогії та видавництва, ентомології, екології та антропогенезу ґрунтів, екології тварин і рослин, малакології). Працюють 64 н. с., серед яких 5 д-рів та 16 канд. н. 1995 розпочато реконструкцію споруд музею. Бібліотека містить бл. 80 тис. книг та період. видань. 1994 відновлено видання «Наукових записок Державного природознавчого музею НАНУ», 2004 започатк. серію «Наукові колекції Державного природознавчого музею». Функціонує аспірантура.

Рекомендована література

1. W. Dzieduszycki. Przewodnik po muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie. Lwów, 1895; twórca. Lublin, 1994;
2. Государственный природоведческий музей: Путеводитель. К., 1982;
3. G. Brząk. Muzeum im. Dzieduszyckich we Lwowie i jego
4. Климишин О. С. Етапи розвитку Природознавчого музею у Львові // Наук. зап. Держ. природознав. музею НАНУ. Л., 1997. Т. 13.

О. С. Климишин

Бібліографічний опис:

Державний природознавчий музей / О. С. Климишин // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-26183>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).